

Ключові слова: національна інноваційна система, глобалізація, високотехнологічні напрями, синергетичний ефект.

In the article on the basis of deep analysis of reasons present the innovative backwardness of Ukraine, present pre-conditions for realization in the country of innovative model the row of institutionnykh measures, necessary for lining up the proper public policy is offered.

Keywords: national innovative system, globalization, hi-tech directions, synergetics effect.

УДК 327 (477)

І.ВОВКАНИЧ

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ В ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Автор акцентує увагу на проблемах та необхідності чіткого формулювання власної зовнішньополітичної стратегії України. Особлива увага надається питанню ролі і місця України в системі зовнішньополітичних пріоритетів центральноєвропейських держав у зв'язку із зміною геополітичної ситуації після розширення ЄС та безпосереднього сусідства з Україною, а також здійснює критичний аналіз практичних дій офіційної України.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, НАТО, зовнішньополітична стратегія України, Центральна та Південно-Східна Європа, співробітництво України.

Чітко сформульована і науково обґрунтована, відкрита і прозора стратегія зовнішньої політики – невід'ємний атрибут цивілізованої та демократичної держави в сучасності. Більшість розвинутих країн світу мають таку стратегію і послідовно реалізують її на практиці. Великі держави та провідні міжнародні об'єднання розробляють і здійснюють навіть власну геостратегію – зовнішню політику в глобальних масштабах.

Зазвичай, зовнішньополітична стратегія витікає із національно-державних інтересів і пріоритетів на міжнародній арені та спрямована на поетапне виконання довгострокових завдань задля досягнення життєво важливої для нації і держави мети або комплексу стратегічних цілей. Це – своєрідний генеральний план дій і “дорожня карта” руху суверенної держави в складних геополітичних перипетіях сьогодення і майбутнього. Водночас зовнішньополітична стратегія – комплексна програма співжиття та інтегрування народу і його держави до світової спільноти, глобальної і регіональної систем міжнародних відносин. Головна мета (цілі) і основні принципи стратегії зовнішньої політики держави, як результат суспільно-політичного консенсусу, повинні залишатися константними, тобто стабільними, постійними і цілком незалежними від внутрішньополітичної кон’юнктури та зміни тих чи інших політичних сил біля керма державної влади.

“Стратегія зовнішньополітична, - згідно з визначенням “Української дипломатичної енциклопедії”, - система практичних заходів держави з досягнення цілей зовнішньої політики, а також система теоретичних положень, якими вони регулюються. Вона формулюється в системі державних документів, що включають концепцію зовнішньої політики або доктрину зовнішньополітичну, військово-політичну доктрину, концепцію національної безпеки та інше... У стратегії зовнішньої політики відображаються основні групи національних інтересів, зовнішньополітичних цілей та засобів їх досягнення... Стратегія зовнішньої політики регулює застосування державними органами всіх засобів зовнішньої політики (дипломатичних, військових тощо), визначає ієрархію зовнішньополітичних цілей держави, а також виступає основою для розробки комплексних програм дій державних органів, спрямованих на досягнення визначених цілей” [1, с. 94].

Відомий чеський політолог-міжнародник Оскар Крейчі підкреслює, що зовнішньополітична стратегія має виходити з національних інтересів, серед яких пріоритетними є так звані “життєві інтереси”, зумовлені необхідністю збереження фізичної, політичної і культурної ідентичності держави стосовно зовнішнього середовища [2, с. 67].

Утім, для більш ґрунтовного визначення зовнішньополітичної стратегії доцільно застосувати і ширше тлумачення понять політичної стратегії і тактики. Стратегія, згідно з “Політологічним енциклопедичним словником”, є системою великомасштабних політичних рішень і накреслених напрямів діяльності, послідовна

реалізація яких забезпечує досягнення головної мети основними суб'єктами політики; генеральною лінією, що спрямована на вирішення завдань цілого історичного періоду, на досягнення фундаментальних, довгострокових цілей. Для стратегії характерне: чітке визначення головного напрямку боротьби, засобів і шляхів, які ведуть до поставлених цілей; продумана концепція співвідношення у просторі й часі сил і засобів, котрі має держава; визначення основних етапів у досягненні головних цілей, усвідомлення специфіки кожного етапу, його переваг і недоліків [3, с. 226].

У свою чергу тактика означає: визначення завдань і конкретних форм діяльності в даних умовах; сукупність прийомів, форм і методів досягнення цілей того чи іншого етапу стратегії, які використовуються відповідно до конкретних ситуацій. Загальна вимога, що висувається до тактики, - сприяти стратегії, а не заперечувати її, не дискредитувати. Тому тактика, при всьому розмаїтті її прийомів, мусить відмовлятися від тих прийомів, форм і методів, які в кінцевому підсумку можуть нашкодити стратегії [4, с. 269].

Цілком справедливо постає питання: "Чи має Україна на сучасному етапі зовнішньополітичну стратегію, яка хоча б теоретично відповідала переліченим вимогам?" З огляду на наведені вище та ряд інших аксіоматично-теоретичних положень, на жаль, мусимо дати невтішну відповідь. Формально можна заперечити такий негативний висновок, оскільки українські державні органи за півтора десятиліття незалежності розробили, схвалили і оприлюднили неймовірну масу стратегій, концепцій, програм та інших документів щодо діяльності України на міжнародній арені. Зокрема, ще в 1998 р. була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу [5, с. 247]. На засіданні РНБОУ 23 травня 2002 р. затверджена і введена в дію Указом Президента України від 8 липня 2002 р. Стратегія України щодо Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

Але більшість декларованих принципових положень стратегії зовнішньої політики держави українською стороною в минулому, зазвичай, просто не виконувалася. В період президентства Л.Д.Кучми взагалі лише симулювалася бурхлива українська зовнішньополітична активність, насправді ж правлячий режим прагнув грати на протистоянні між Сходом і Заходом. "Помаранчева" дипломатія з початку 2005 р. встигла зробити перші кроки до прозорості і зрозумілої закордонним партнерам української зовнішньої політики, але прогаяла

момент і сприятливу для України міжнародну ситуацію, тому також переважно залишилася на рівні декларацій та побажань. А коаліція після парламентських виборів у 2006р. спробувала навіть здійснити ревізію стратегії зовнішньої політики держави на євроінтеграційному та євроатлантичному напрямках. Причому її чільні представники нерідко намагаються пояснити зміну курсу, в тому числі, наприклад, самовідмову України від вступу до НАТО найближчим часом лише зміною “тактики”. Правда, така “тактика” чомусь шкодить стратегії євроатлантичної інтеграції України.

З іншого боку, вкрай важливим для формування української зовнішньої політики є дослідження наслідків вступу до ЄС і НАТО найближчих західних сусідів України – країн Центральної та Східної Європи. У 2004 р. більшість з них стали невід’ємною складовою частиною євроатлантичних структур, серйозно змінивши свій геополітичний статус. Відповідно, і українській державі важливо остаточно визначитися з власними національно-державними інтересами, місцем і роллю в новому центральноєвропейському геополітичному просторі.

Після періоду революційного пориву та першопочаткового романтизму в діяльності нових українських державно-політичних еліт на міжнародній арені з другої половини 2006 р. наступила певна пауза в зовнішньополітичній активності щодо реалізації стратегії прискореної інтеграції України до Європейського Союзу. Хоча, можливо, навпаки, на всіх рівнях, в тому числі і на рівні вищого державного керівництва України відбувається переоцінка ситуації, завдань та орієнтирів євроінтеграції і перехід від періоду політичного “романтизму” до реалізму і прагматизму.

Реальне місце України в системі зовнішньополітичних пріоритетів Республіки Польщі, Словацької, Угорської і Чеської Республік на нинішньому етапі не є визначальним і не відноситься до головних напрямів діяльності цих держав на міжнародній арені.

Декларованим провідним напрямом зовнішньополітичної діяльності СР, УР і ЧР є євроатлантичний, зокрема плинна адаптація та інтеграція національних економік до єдиного внутрішнього ринку ЄС, підготовка до вступу в єврозону і введення євро, реформування

Євросоюзу в цілому, а також зміцнення трансатлантичної солідарності в рамках НАТО, тобто першочерговими для Словаччини, Угорщини і Чехії зараз є і надалі будуть залишатися стосунки з країнами-членами ЄС і НАТО та реалізація спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС.

Другим за значенням напрямом зовнішньої політики для СР, УР і ЧР є збереження і подальший розвиток системи центральноєвропейського регіонального співробітництва, насамперед у рамках Вишеградської групи, механізми якого повинні забезпечити координацію дій “вишеградської четвірки” після вступу до ЄС.

І лише наступним – умовно третім за ієрархією напрямом у системі зовнішньополітичних інтересів центральноєвропейських держав є розвиток двосторонніх і багатосторонніх взаємин із сусідніми країнами, в т. ч. “третіми” – не членами ЄС, зокрема і Україною.

Втім, у дійсності Україна все-таки займає далеко не третьорядне місце в сучасній зовнішній політиці Польщі, Словаччини, Угорщини та Чехії. Після розширення ЄС у 2004 р. деякі центральноєвропейські держави опинилися на безпосередніх кордонах Євросоюзу з Україною. Вони покликані грати роль своєрідного “східного форпосту” ЄС і зобов’язані виконувати насамперед завдання нової східної політики всієї Євроспільноти.

В рамках сформульованої ЄС політики нового сусідства СР і УР, наприклад, разом з Україною зараз реалізують спеціальну *Програму сусідства Угорщина – Словаччина – Україна*. Програма фінансується з двох джерел (з фондів EFRR і TACIS), тому що до неї залучається і Україна, яка не є членом ЄС. Фонд для Словаччини і Угорщини становить 31,7 млн. євро, з чого Словаччина отримає 12,6 млн. євро. Україна з фонду TACIS отримає 4,54 млн. євро.

Тобто стратегічна зміна геополітичної ситуації після розширення ЄС на Схід привела, відповідно, частково і до зміни ролі і місця України в системі зовнішньополітичних пріоритетів центральноєвропейських держав. Для них стосунки з Україною зараз поступово піднімаються до рівня завдань і

пріоритетів спільної зовнішньої і безпекової політики країн Євросоюзу в цілому та нової східної політики ЄС.

Крім того, суперечливі різнопланові і різнорівневі – як стратегічні і тактичні, так і ситуативні чинники в останній час зумовлюють періодичне асиметричне зростання ролі і значення співробітництва з Україною для РП, СР, УР і ЧР. Так як це було, наприклад, в період виборчої політичної кризи і Помаранчевої революції кінця 2004 р. в Україні.

Асиметричним воно є тому, що Україна сама по собі об'єктивно не представляє життєво важливого значення з-поміж національно-державних інтересів кожної окремо взятої з цих держав. Але навіть серйозна зміна внутрішньополітичної ситуації в Україні, а, тим більше, напрямів української зовнішньополітичної орієнтації створює чималі проблеми не лише для центральноєвропейських держав – нових членів ЄС, але і для Європейської і трансатлантичної спільноти в цілому. Виникає загроза погіршення або і дестабілізації їх найближчого міжнародного середовища безпосередньо на нових східних кордонах ЄС.

Отже, на жаль, найбільший вплив на формування нинішньої політики центральноєвропейських держав щодо України має своєрідний принцип “від негативного”. Тобто підвищений інтерес до України вони проявляють лише в моменти ускладнення або й кризового політичного, економічного, соціального розвитку в нашій державі. В періоди відносно стабільного внутрішньоукраїнського розвитку СР, УР і ЧР, як і ЄС в цілому, підвищеного інтересу до України не виявляють.

Слід констатувати, що період однозначної підтримки з їх боку післяпомаранчевої демократії та нового українського керівництва в основному завершився. Правлячі державно-політичні еліти РП, СР, УР і ЧР не змогли, зокрема, до кінця збагнути і суті останньої зміни розстановки політичних сил в Україні. Тому вони зайняли переважно споглядально-вичікувальну позицію.

На такій хиткій кон'юнктурно-політичній основі будувати стабільні довготривалі стосунки міждержавного співробітництва України і центральноєвропейських держав майже неможливо. Мусимо констатувати, що ні концепції зовнішньої політики України в Центральній Європі, ні її теоретичного обґрунтування з визначенням регіональних українських національно-державних інтересів поки що нема.

Попри нагальну практичну необхідність вивчення в Україні комплексу питань сучасної зміни геополітичної ситуації на європейському континенті, системи міжнародних відносин і ролі в цих процесах держав Центральної Європи, у вітчизняній політичній науці глибоких наукових робіт аналітичного і узагальнюючого характеру з різних аспектів цієї проблематики недостатньо.

Своєрідним парадоксом є те, що масив наукових публікацій з питань європейської інтеграції, становлення, розвитку і розширення ЄС впродовж останніх років в Україні зростає чи не найвищими темпами серед досліджень міжнародних відносин, але регіональні аспекти Центральної та Східної Європи, а, тим більше, зміна геополітичного статусу регіону після розширення ЄС зазвичай рідко коли звертають на себе увагу їх авторів. Хибують цим навіть ґрунтовні монографії з євроінтеграційної проблематики таких українських вчених, як О.М.Горенко, О.О.Ковальова, В.В.Копійка, В.Посельський, Т.І.Шинкаренко та інших [6]. Зарубіжним державам Центральної та Східної Європи і регіону в цілому, крім країнознавчих досліджень, присвячені лише окремі наукові розвідки переважно політологічного характеру [7].

Слід визнати, що у вивченні проблематики впливу розширення євроатлантичних структур і входження країн Центральної та Східної Європи до ЄС і НАТО на системні зміни в європейських і глобальних міжнародних відносинах значно більші здобутки, ніж в Україні, має сучасна російська та інша зарубіжна наука. Зокрема, провідні наукові центри Російської Федерації з початку 2000-х рр. цілеспрямовано, послідовно і систематично аналізували трансформаційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи, місце регіону в стратегії розширення Євросоюзу і НАТО на Схід та новій архітектурі європейського співробітництва і безпеки [8]. На основі глибокого аналізу і узагальнень російські вчені сформулювали обґрунтовані наукові прогнози розвитку системи європейських міжнародних відносин та

наслідки їх системних змін для Російської Федерації. Значна частина цих наукових положень, висновків і рекомендацій уже наприкінці 1990-х років лягла в основу офіційної концепції зовнішньої політики РФ в Центральній та Східній Європі. На жаль, Україна до теперішнього часу не має аналогічного концептуального зовнішньополітичного документа такого регіонального спрямування.

Внаслідок цього і українська зовнішня політика в Центральній та Східній Європі, порівняно з російською, значно запізнюється і не так пружно реагує на зміни в регіоні під впливом геополітичних зрушень в континентальній системі міжнародних відносин. Причина не тільки в тому, що Росія має набагато більше, ніж Україна, могутніх важелів впливу на регіональні і європейські процеси, з-поміж яких слід виділити активну російську енергетичну дипломатію, позаяк держави Центральної та Східної Європи, як і ЄС в цілому, досить залежні від великих обсягів імпорту енергоносіїв з РФ, але і в послідовності російських кроків з формування оновленої системи міждержавних стосунків з країнами регіону, насамперед на основі взаємовигідних економічних інтересів.

Разом з тим, російська сторона від самого початку системних змін диференціювала геополітичний простір Центральної та Східної Європи на пострадянський, до якого відносила і незалежну Україну, та центральноєвропейський – у складі зарубіжних постсоціалістичних держав. Останній розглядався як цілісне, правда, без країн Прибалтики, але перехідне геополітичне утворення. Відповідно, Росія цілеспрямовано будувала розгалужену, але єдину регіональну систему стосунків та впливу, свідомо пробивала прямий “білоруський коридор” задля прямого виходу на Центральну та Східну Європу.

Україна ж протягом всього періоду постсоціалістичної трансформації 1990-початку 2000-х рр. головний акцент робила на розбудові насамперед двосторонніх стосунків з центральноєвропейськими державами. Це й зумовило домінування країнознавчих студій та робіт з українсько-польських, українсько-словацьких, українсько-угорських відносин новітнього часу в українській історіографії.

Лише схвалення в 2002 р. керівними загальноєвропейськими структурами стратегії входження країн Центральної та Східної Європи до ЄС спонукало українських дослідників більш предметно зайнятися дослідженням близьких геополітичних зрушень та їх наслідком для

регіону і України. З-поміж найвагоміших фундаментальних публікацій щодо геополітичних змін на європейському континенті та їх наслідків для української держави і її стосунків із центральноевропейськими країнами – новими членами ЄС і НАТО, які побачили світ протягом останніх років в Україні, слід виділити колективну монографію українських політологів-міжнародників “Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти” (2002 р.) [9] та роботу міжнародного колективу експертів “Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноевропейськими сусідами” (2004 р.) [10]. Перша з вказаних публікацій, однак, є швидше відносно еkleктичним збірником наукових розвідок з окремих аспектів теорії постсоціалістичної модернізації, геополітики і міжнародних відносин та політичних, економічних і соціокультурних стосунків України з державами Центральної та Східної Європи. А ось друга – більш конкретним і предметним дослідженням саме стану взаємин України з центральноевропейськими країнами за основними напрямками та рівнями співробітництва і перспектив розвитку стосунків України з державами регіону після розширення ЄС на Схід. Але це дослідження відносин України з центральноевропейськими державами-сусідами має переважно прагматично-прикладний характер. Крім того, незначний часовий відступ від останніх системних геополітичних змін на європейському континенті і той факт, що обидві монографії були підготовлені в перехідний період підготовки реального інтегрування центральноевропейських держав до ЄС (2002-2004 рр.), не дозволив їх авторам ґрунтовно узагальнити причини і наслідки впливу розширення європейської спільноти та вступу країн регіону до ЄС на зміни континентальної системи міжнародних відносин.

Проте, на наш погляд, врахування досвіду держав ЦСЄ при розробці і реалізації євроінтеграційної стратегії України є важливим і практично значимим.

Стратегічним національно-державним інтересам України відповідає в першу чергу повноправне членство в ЄС. Країни Центральної та Східної Європи, нагадаємо ще раз, йшли до ЄС через два послідовні етапи – асоційоване членство в ЄС і переговори про умови вступу в ЄС. Це зайняло щонайменш 12-14 років – залежно від специфіки конкретної

держави. Зараз керівні органи ЄС намагаються примусити Україну пройти такий же тривалий шлях інтеграції до європейської спільноти.

З боку чільних представників керівництва Євросоюзу і країн-членів ЄС нерідко в якості політико-історичного контраргументу таким українським планам прискореної євроінтеграції звучать заяви про неможливість якогось “пільгового” – швидкого вступу України до Євроспільноти. Тому що це буде “несправедливим” стосовно інших країн-кандидатів на вступ до ЄС і нібито такого прецеденту в історії Євросоюзу до теперішнього часу не існувало. Дозволимо собі, однак, у відповідь зауважити: насправді форсований режим інтеграції деяких країн до ЄС мав навіть місце в останній хвилі розширення Євросоюзу.

У цьому контексті значний інтерес для реалізації прискореної стратегії євроінтеграції України представляє досвід постсоціалістичних центральноєвропейських держав – нових членів ЄС. Саме завдяки взаємній підтримці і ефективним механізмам співпраці провідні з них – Польща, Словаччина, Угорщина і Чехія змогли досягти значних успіхів у справі європейської інтеграції та одночасно – 1 травня 2004 р. – вступити до ЄС. При цьому центральноєвропейські країни мають унікальний досвід спільного забезпечення прискореного вступу однієї держави – Словацької Республіки до ЄС і НАТО, за активної і скоординованої підтримки РП, УР і ЧР [11, с. 83].

Апеляція до успішного євроінтеграційного прикладу Словаччини, яка за солідарної підтримки всіх інших центральноєвропейських держав в стислі строки наздогнала Польщу, Угорщину і Чехію на шляху євроатлантичної інтеграції та одночасно з ними стала повноправним членом Європейського Союзу, – наочний приклад і досить вагомий аргумент для України на переговорах із загальноєвропейськими інституціями та керівними органами ЄС щодо прискорення вступу Української держави до Європейського Союзу.

Інший приклад – загальноєвропейським, і це підтверджується порівняннями, здійсненими самими керівними органами ЄС наприкінці 2004 р., що Україна за виконанням критеріїв до кандидатів на вступ до ЄС небагато в чому поступалася таким країнам, як Румунія і Болгарія, які, однак, 1 січня 2007р. стали новими повноправними членами Євросоюзу.

Тому, по-перше, вивчення, запозичення і використання найбільш позитивних моментів з інтеграційного євроатлантичного досвіду центральноєвропейських держав – один із нових вимірів співробітництва України з ними на сучасному етапі.

По-друге, новий формат стосунків України з центральноєвропейськими країнами означає у генеральному вимірі перехід від простих форм співпраці і напрямів та видів співробітництва до справжньої інтенсивної інтеграції. Стисло це можна виразити такою фразою: еволюція від парадигми співробітництва до парадигми інтеграції. Якщо Україна рухається до ЄС і врешті-решт буде членом євроспільноти, то вона життєво зацікавлена у встановленні нерозривних, постійних і тісних зв'язків із державами-членами ЄС, в тому числі своїми безпосередніми сусідами. Для цього, наприклад, в економічній сфері уже недостатньо розвивати лише стандартні торговельні контакти, інвестиційне, інфраструктурне та інше співробітництво. Потрібно переходити до якісно вищого рівня взаємодії, який забезпечив би взаємодоповнення і взаємозближення економік у цілому. А у політичній сфері стосунки України з сусідніми державами-новими членами ЄС повинні здійснюватися на основі постійної координації взаємних кроків на міжнародній арені.

По-третє, з погляду європейської перспективи України видається важливим перебороти сучасний розкол регіону ЦСЄ на нову Центральну і нову Східну Європу. Він виник після вступу центральноєвропейських держав до ЄС і НАТО. Нові східні кордони ЄС геополітично розділили цей регіон, і Україна залишилася поза рамками розширеної євроспільноти. Тому через зміцнення співробітництва з центральноєвропейськими державами Україні необхідно знизити бар'єрний характер нових розподільчих ліній. Для цього варто будувати не лише добросусідські відносини із центральноєвропейськими державами, а доводити їх до рівня справжнього стратегічного партнерства чи навіть союзництва. З цією метою потрібно задіяти всі існуючі і нові канали регіональної співпраці, наприклад, налагодити дієві механізми співробітництва з міжнародним регіональним

політичним об'єднанням центральноевропейських країн – Вишеградом у форматі “4 + 1”, тобто “вишеградська четвірка” (РП, УР, ЧР і СР) та Україна [12, с. 116]. Варто оживити роботу Центральноевропейської ініціативи тощо. У цілому Українській державі потрібно послідовно шукати широку і конкретну солідарну підтримку центральноевропейських країн задля реалізації євроінтеграційної стратегії України.

Висновки.

Україна може перебороти негативну тенденцію до стагнації співробітництва з центральноевропейськими державами – новими членами ЄС лише якщо першою чітко і ясно проявить ініціативу щодо якісної зміни системи співпраці з ними.

Доцільним у цьому плані вбачається наступне:

1. Розробка пріоритетів і концепції політики України в регіоні Центральної Європи як складової частини головного – євроінтеграційного напрямку української зовнішньої політики.

2. Визначення, погодження і координація спільних політичних, економічних та інших національно-державних інтересів на міжнародній арені України з центральноевропейськими державами як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівні.

3. Суттєве вдосконалення механізму координації спільних кроків України і центральноевропейських держав на регіональному і загальноєвропейському рівні.

4. Послідовне вивчення і практичне застосування Україною досвіду європейської інтеграції центральноевропейських держав – нових членів ЄС.

Список використаних джерел

1. Капітоненко М.Г. Стратегія зовнішньополітична // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В.Губерський (голова) та ін. – К.: Знання України, 2004. – С.520.
2. Krejčí O. Mezinárodní politika. – Praha: Victoria Publishing, 1997. – S.179.
3. Політологічний енциклопедичний словник. – К.: Генеза, 1997. – С.340.
4. Там само.
5. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. – 2005 / За ред. О.С.Власюка. – К.: Знання України, 2005. – С.510.
6. Горенко О.М. Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та Україна. – К.:Інститут історії України НАН України, 2002. – 154 с.; Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. –К.:Ін-Юре, 2001. – 445 с.; Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. – К.: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2002. –253 с.; Ковальова О.О. Стратегія євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України. – К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2003. – 340 с.; Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. – К.: Смолоскип, 2002. – 168 с.
7. Ковальова О. Інтеграційні стратегії країн Центральної та Східної Європи на сучасному етапі розширення Євросоюзу // Розширення ЄС: Аналітичний щоквартальник. – 2003. - № 1. – С.20-37; Максименко І. Особливості формування стратегії “східного” розширення ЄС // Співпраця ЄС та України: Аналітичний щоквартальник. – 2003. - № 3. – С.27-34; Рудяков П. Європейський Союз – Польща – Україна – Росія: нові засади і моделі відносин у нових історичних умовах // Інституційні реформи в ЄС: Аналітичний щоквартальник. – 2003. - № 4. – С.52-56.
8. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века. В 3-х т. Т.3. Трансформации 90-х годов. Ч.1.- М.:Наука, 2002. – 461 с.; Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века: В 3-х т. Т.3. Трансформации 90-х годов. Ч.2.- М.:Наука, 2002. – 464 с.; Страны Центральной и Восточной Европы на пути в Европейский Союз. – М.:Наука, 2002. – 206 с.; Центральноевропейские страны на рубеже XX-

XXI вв. Аспекты общественно-политического развития. Историко-политологический справочник. – М.: Новый хронограф, 2003. – 256 с.

9. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф.М.Рудича.- К.:МАУП, 2002. – 438 с.

10. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами.- К.:К.І.С., 2004.- 360 с.

11. Figel J., Adamiš M. Slovensko na ceste do Evropskej únie. Kapitoly a súvislosti. – Bratislava: UV SR, 2003.

12. Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України: Аналітичні оцінки. – Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2003.

In this publication the author pays a special attention to the problems and the necessity of the clear formulation of Ukraine foreign policy strategy. The attention is also paid to the role and the place of Ukraine in the system of the central European countries foreign policy priorities in the conditions of the geopolitical situation change after the expansion of the EU. Besides, the critical analysis is given to the practical actions of official Ukraine.

Key words: Ukraine, European Union, NATO, foreign policy strategy of Ukraine, Central, Southern and eastern Europe, cooperation of Ukraine.

Автор акцентує увагу на проблемах і необхідності чіткої формулювання власної внешнеполітичної стратегії України. Особливу увагу приділяється питанню ролі і місця України в системі внешнеполітичних пріоритетів центральноєвропейських держав в зв'язі з зміною геополітичної ситуації після розширення ЄС і безпосереднього сусідства з Україною, а також здійснює критичний аналіз практичних дій офіційної України.

Ключевые слова: Украина, Европейский Союз, НАТО, внешнеполитическая стратегия Украины, Центральная и Юго-восточная Европа, сотрудничество Украины.